

Judikatura k 3. rodinněprávnímu sympoziu

Střídavá péče

Zásadní – shrnující náleží Ústavního soudu

Nález I. ÚS 3065/21 ze dne 3. 5. 2022

1. Rozhodnutí soudu, kterým není vyhověno rodiči žádajícímu střídavou péčí, musí být podrobně a přesvědčivě odůvodněno, včetně uvedení relevantních argumentů, jak se soud s jednotlivými kritérii střídavé péče obsaženými v judikatuře Ústavního soudu vypořádal a proč v konkrétním případě rodič neuspěl. Skutečnosti svědčící proti střídavé péči přitom musí být v řízení nejen tvrzeny, ale i prokázány.
2. Soudy nemohou vyloučit střídavou péči pouze s obecným odkazem na nižší věk dítěte, ledaže se jedná o dítě závislé na matce z důvodu kojení. Soudy jsou povinny odůvodnit, z jakých konkrétních příčin je v daném případě kritérium nízkého věku jako překážka střídavé péče aplikováno (například ve smyslu možné nízké rozumové a volní vyspělosti nezletilého).
3. Stabilita výchovného prostředí je důležitým faktorem při posuzování rozhodování o péči, nemůže být však sama o sobě argumentem pro vyloučení střídavé péče. V opačném případě by se totiž fakticky konzervoval status quo daný prvním rozhodnutím ve věci (potažmo faktickým stavem před prvním rozhodnutím) a ve výsledku by ke změně nemuselo dojít nikdy. Se zvláštní pozorností by soudy měly možnost změny modelu péče posuzovat ve věku kolem tří let dítěte. Jelikož do té doby je obvykle dominantním pečujícím rodičem matka, odmítnutí zvážení střídavé péče pouze s odkazem na stabilitu výchovného prostředí nezletilého by v této situaci variantu střídavé péče v podstatě neoprávněně vyloučilo navždy.
4. Soudy nemohou podmiňovat střídavou péči požadavkem na harmonickou komunikaci rodičů. Kritérium vzájemné komunikace jsou soudy povinny posuzovat optikou rozsahu a účelnosti výměny informací vyžadovaných v různých modelech péče, přičemž by (nejen) s ohledem na existenci institutu rodičovské odpovědnosti měly vycházet z teze, že požadavky na obsah a kvalitu komunikace rodičů se mezi modely výlučné a střídavé péče teoreticky ani prakticky nijak neliší.
5. Pracovní vytížení rodiče může být zvažováno jako faktor při rozhodování o péči. Pokud již ale nezletilý chodí do předškolního či školního zařízení, pracovní vytíženost může tvořit překážku střídavé péče toliko v mimořádných případech, které brání rodiči postarat se o dítě v delších časových úsecích. Předmětná neschopnost rodiče vykonávat střídavou péči musí být v řízení fakticky prokázána, nepostačí pouhý odkaz na charakter zaměstnání, byť by bylo i z různých hledisek náročné (např. vedoucí lékař/ka).
6. Soudy nemohou vyloučit střídavou péči s pouhým odkazem na možnost, že by se do péče o nezletilého mohly zapojovat rodiči blízké osoby. Je povinností soudů přesvědčivě odůvodnit, na základě jakých důkazů došli k závěru, že rodič není bez významného zapojení jemu blízkých osob střídavou péči o dítě zvládnout.
7. Soudy nemohou vyloučit střídavou péči s pouhým odkazem na celkovou náročnost tohoto modelu péče pro nezletilého či rodiče. Je jejich povinností přesvědčivě odůvodnit, v čem přesně má v konkrétním případě ona náročnost spočívat. Např. argument o nebezpečí častého stěhování dítěte nemůže jako argument proti střídavé péči obstát, neboť v naprosté většině případů je frekvence střídání výchovného prostředí u nezletilého v případě střídavé péče nižší, než u výlučné péče jednoho z rodičů.
8. Přestože se modely výlučné péče s „rozšířeným stykem“ a střídavé (zvláště pak nestejněměrné) péče v řadě ohledů překrývají, volba mezi nimi není čistě na volné úvaze obecných soudů. Jelikož

střídavá péče má své specifické přednosti (mj. zajišťuje skutečně rovnocenné postavení obou rodičů), obecné soudy by neměly při posuzování změny péče a při naplnění všech kritérií upřednostňovat ponechání výlučné péče s určitým rozšířením styku druhého rodiče, ale v souladu s judikaturou zvolit model střídavé (byť třeba nestejněměrné) péče (obecně analogicky již nález ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 363/03). Tím samozřejmě není vyloučeno, aby obecný soud zvolil i při zohlednění východisek rovnocenné péče a naplnění zmíněných kritérií variantu výlučné péče jednoho z rodičů zkombinovanou se (skutečně) širokým stykem pro druhého rodiče. Obecný soud je povinen svůj postup vždy řádně odůvodnit a zároveň předestřít, za jakých podmínek by v budoucnu byla změna na střídavou péči v daném případě realizovatelná.

9. Odvolací soudy jsou povinny ve věcech péče o nezletilé naplňovat zákonem předvídanou zásadu úplné apelace a měly by se snažit rozhodovat konečným způsobem. K využívání kasačního principu by se odvolací soudy měly uchýlovat pouze výjimečně, a to z přesvědčivě vysvětlených důvodů.

Nálezy, které se obecně zabývají střídavou péčí

Nález II.ÚS 4189/18 ze dne 2. 12. 2019

Při rozhodování o styku dítěte s rodičem, který jej nemá v péči, je proto třeba vycházet z pravidla, že oba rodiče by se v zásadě měli podílet stejnou měrou na péči a výchově dítěte, přičemž styk dítěte s rodičem, který jej nemá v péči, i v průběhu pracovního týdne je zásadně v jeho nejlepším zájmu. Řešení starostí a radostí všedního dne totiž přispívá k prohloubení vztahu a posílení vazby rodiče a dítěte. Faktory, které je třeba zvážit, jsou zejména vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů, vzdálenost jejich bydlišť od školského zařízení a míst volnočasových aktivit dítěte a podpora rodičů těchto aktivit. Ve vztahu k volnočasovým aktivitám je nicméně třeba zdůraznit, že takové aktivity by od začátku neměly být jednostranně určovány pouze rodičem, do jehož péče je dítě svěřeno, neboť je zde vedle svobody dítěte dotčena rodičovská odpovědnost obou rodičů, nejen toho, který jej má svěřeno do péče. Rozhodujícím naopak nemůže být nesouhlas rodiče, který má děti svěřeny do péče, a věk dítěte bez přihlídnutí k ostatním okolnostem. Ústavní soud si uvědomuje, že je třeba vždy zvažovat konkrétní okolnosti případu a nejlepší zájem konkrétního dítěte; odchýlení se od uvedených pravidel musí nicméně obecné soudy řádně odůvodnit.

Nález III. ÚS 1775/22 ze dne 22. 5. 2023

Naplňují-li oba rodiče všechna kritéria podobnou měrou, vytváří aplikace čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte (vyhlášené pod č. 104/1991 Sb.) presumpci ve prospěch střídavé péče. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné, náležitě objasněné a vysvětlené důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte.

Obecné soudy by neměly při posuzování nejvhodnějšího výchovného modelu, jsou-li naplněna všechna výše uvedená kritéria, upřednostňovat výlučnou péči s širokým stykem pro nerezidentního rodiče, ale v souladu s judikaturou zvolit model střídavé (byť třeba nestejněměrné) péče.

Z práva na spravedlivý proces vyplývá povinnost obecných soudů reagovat v odůvodnění svých rozhodnutí na ve vyjádřeních účastníků řízení namítané nesrovnalosti a vady znaleckých závěrů či postupu znalce, a to v míře závislé na povaze, kvalitě a relevanci výhrad účastníků řízení [nález sp. zn. III. ÚS 2396/19 ze dne 29. 10. 2019 (N 180/96 SbNU 263)]. Vycházejí-li obecné soudy při svém rozhodování z názoru psychologů, měly by je v souladu se zásadou přímosti a ústnosti vyslechnout při jednání a konfrontovat s námitkami účastníků řízení (sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. 2. 2023, bod 24). Relevantní přitom zásadně mohou být názory pouze těch psychologů, kteří

měli možnost osobního kontaktu s nezletilým dítětem, matkou i otcem (již citovaný nálezn sp. zn. I. ÚS 3065/21, body 47-49).

Nelogický a v rozporu s aktuální judikaturou Ústavního soudu je závěr nalézacího soudu, podporovaný odvolacím soudem mimo jiné i v jeho vyjádření Ústavnímu soudu, že nezletilý bude svěřen do výlučné péče vedlejší účastnice, avšak stěžovateli bude stanoven "široký" styk v rozsahu, který požadoval v návrhu na střídavou péči. Navzdory níže podrobněji rozebraným výhradám Ústavního soudu k vypovídající hodnotě a průkaznosti závěrů obecných soudů stran kvality péče stěžovatele o nezletilého, Ústavnímu soudu není zřejmé, z jakého důvodu nalézací soud stěžovateli stanovil dle svých slov široký styk, pokud má za to, že jeho praktická péče o nezletilého je slabě průměrná a jeho rodičovská odpovědnost slabší. Závěr obecných soudů ohledně modelu péče a rozsahu styku tedy postrádá obhajitelný důvod, vede však k nerovnému postavení obou rodičů, kdy rodič pečovatel bez legitimního důvodu cítí větší "oprávnění" při výchově dítěte a rozhodování v běžných záležitostech s ní související.

Nález I. ÚS 3350/22 ze dne 8. 2. 2023

Při rozhodování o péči o nezletilé jsou obecné soudy povinny vyvarovat se paušálních (a v obecné rovině nevalidních) argumentů proti střídavé péči jako je útlý věk dítěte, stabilita výchovného prostředí, adaptační náročnost střídání, špatná komunikace rodičů, vzdálenost bydlišť rodičů, pracovní vytíženost jednoho z rodičů, pomoc příbuzných s péčí o dítě či odmítavý postoj psychologů; bez vypořádání konkrétních okolností stojících (při totožné kompetenci obou rodičů a dobrém vztahu dítěte k nim) střídavé péči na překážku obecné soudy nenaplnují ústavně zaručená práva účastníků plynoucí z čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Rozdíl mezi výlučnou péčí o nezletilého, s širokou úpravou styku s nepečujícím rodičem, a střídavou (byť i nestejnou) péčí (třeba i stejného časového vymezení), není jen formální, je symbolicky a psychologicky důležitý nejen pro rodiče, ale i pro dítě samotné. Obecné soudy by při naplnění všech kritérií, vycházejících z čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, měly volit model střídavé (byť i nestejnou) péče, neboť jen tím je rodičům zajištěno jejich rovnocenné postavení bez pocitu většího/menšího „oprávnění“ k dítěti.

Nález III. ÚS 1417/23 ze dne 7. 8. 2023

Stabilita výchovného prostředí dítěte nemůže být sama o sobě argumentem pro vyloučení střídavé péče. V opačném případě by se totiž fakticky konzervoval status quo daný prvním rozhodnutím ve věci, neboť odmítáním změny výchovného prostředí (a tedy prodloužením stavu po prvním rozhodnutí) se výchovné prostředí dále stabilizuje, resp. dítě si na ně stále více zvyká. Ve výsledku by pak ke změně nemuselo dojít nikdy. Pokud by tedy soudy po uplynutí rodičovské dovolené, potažmo nástupu dítěte do mateřské školky, nezházely změnu dosavadního modelu péče, či by dokonce tuto změnu odmítly s pouhým odkazem na nutnost stability výchovného prostředí, fakticky by variantu střídavé péče neoprávněně vyloučily.

Pracovní vytížení rodiče může být zvažováno jako faktor při rozhodování o péči. Navštěvuje-li však již nezletilý předškolní či školní zařízení, pracovní vytíženost může tvořit překážku střídavé péče toliko v mimořádných případech, které brání rodiči postarat se o dítě v delších časových úsecích (typicky voják na zahraniční misi, řidič kamiónu s dlouhodobými cestami do zahraničí atd.). Opak by totiž znamenal v podstatě diskriminaci na základě zaměstnání. Rodič by byl vedle toho postaven před tíživé dilema – buď si pracovní pozici ponechat a střídavé péče se vzdát, nebo své náročné zaměstnání změnit na takové, které by soudu připadalo jako méně zatěžující. To by ale v praxi mohlo současně vést ke snížení platu (při podnikání zisku) a následně tedy i požadavku na

snížení výživného, což by mohlo iniciovat další konflikt s druhým rodičem ohledně potenciality výdělku.

Nálezy, které se zabývají bližšími otázkami vztahujícími se ke střídací péči

Nález I. ÚS 3522/22 ze dne 30. 3. 2023 – dvě školy

Obecné soudy jsou při posuzování vhodnosti (asymetrické) střídací péče povinny v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte zvažovat konkrétní dopady případného cestování a způsobu vzdělávání na dítě, ať je vzdálenost mezi bydlišti rodičů jakákoliv.

Ústavní požadavek, že právo rodičů pečovat o dítě podle 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod může být omezeno pouze rozhodnutím soudu na základě zákona, musí být naplněn i materiálně, což znamená, že obecné soudy nemohou svoji odpovědnost rozhodnout o nejlepším zájmu dítěte přenést na znalce.

Nález III. ÚS 928/22 ze dne 24. 5. 2022 – dvě školy

Samotná okolnost, že dítě nastupuje do první třídy, nebrání svěřeni dítěte do střídací péče. Navštěvuje-li navíc dítě pouze jednu základní školu díky blízkosti bydlišť rodičů, není narušena školní docházka dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit.

Nález III. ÚS 2396/19 ze dne 29. 10. 2019 – vztah k přítelkyni rodiče

Vhodné je poznamenat, že negativní vztah dětí k přítelkyni či příteli jednoho z rodičů může, a to i sám o sobě, představovat závažný důvod, který vylučuje střídací péči i v situaci, kdy jsou u obou rodičů zhruba stejnou měrou naplněna subjektivní a objektivní kritéria, jež soudy zkoumají při rozhodování o péči o nezletilé (k nim viz bod 13.). Tento negativní vztah bude překážkou střídací péče, je-li setrvalý a intenzivní, není-li výsledkem manipulace s dítětem, ale výsledkem vlastního dlouhodobého vnímání dítěte, a přinesla-li by střídací péče negativní důsledek, že by se děti pravidelně setkávaly s osobou (přítelem či přítelkyní některého z rodičů), k níž mají hluboký záporný vztah. Tomuto negativnímu důsledku je možno se vyhnout, pokud by rodič, k jehož příteli či přítelkyni mají děti záporný vztah, dokázal zajistit takový průběh střídací péče, při němž by děti nepřišly do pravidelného kontaktu s takovým přítelem či přítelkyní.

Ve zcela výjimečných případech může být důvodem bránícím svěřeni do střídací péče i nevhodná komunikace mezi rodiči. Nevhodnou komunikací mezi rodiči je však nutné odlišit od nesouhlasu jednoho rodiče se střídací péčí, který přípustným důvodem není [srov. nálezy ze dne 17. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 238/05 (N 15/40 SbNU 123); výše zmíněný nálezy sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 28., nebo nálezy ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13 (N 176/74 SbNU 529), bod 26.]. Samotné problematice komunikace mezi rodiči se Ústavní soud ve své judikatuře již věnoval [srov. nálezy ze dne 23. 2. 2010 sp. zn. III. ÚS 1206/09 (N 32/56 SbNU 363), bod 23.; nálezy ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 2661/10 (N 219/59 SbNU 167), body 27. až 42.; nálezy ze dne 22. 1. 2015 sp. zn. I. ÚS 2739/14, bod 18.]. Podle zmíněné judikatury nemůže pouhá absence komunikace mezi rodiči či její zhoršená kvalita vést k vyloučení střídací péče, neboť v takovém případě by šlo v podstatě o ústupek vzájemné rivalitě rodičů, která jen sleduje "boj o dítě" či případně trýznění druhého rodiče prostřednictvím dítěte. Vyloučením střídací péče pouze na základě nevhodné komunikace by se tak otevíral prostor ke zneužití postavení rodiče, který měl doposud dítě svěřeno do péče. Rodiče by totiž podle Ústavního soudu neměli řešit své neshody bojem o dítě či jeho prostřednictvím, ale naopak hledět především na jeho zájem být v péči obou rodičů a hledat nejvhodnější způsob, jak

dítěti vytvořit harmonické a láskyplné prostředí, které mu umožní bez negativních vlivů jeho zájem uskutečňovat. Je však nesporné, že špatná či přímo konfliktní komunikace mezi rodiči může mít negativní vliv na osobnostní rozvoj dítěte.

Vzdálenost bydlišť

Nález III. ÚS 149/20 ze dne 31. 3. 2020

Kritérium velmi velké vzdálenosti bydliště rodičů nemůže být jediným důvodem vylučujícím vhodnost střídavé péče, aniž by byl blíže zkoumán dopad častého stěhování (cestování) na vývoj nezletilého a celkový kontext případu. Závěr, že cestování a stěhování (a tedy i střídavá péče) není v zájmu nezletilého, proto nemůže být založen na tvrzení zohledňujícím výhradně vzdálenost mezi bydlišti rodičů, ale musí být přesvědčivě odůvodněn, což ovšem znamená a předpokládá, že v soudním řízení je v odpovídajícím rozsahu provedeno dokazování, resp. jsou doplněna skutková zjištění ohledně dopadů cestování a stěhování na vývoj nezletilého.

Nález IV. ÚS 4156/19 ze dne 2. 9. 2020

Větší vzdálenost mezi bydlišti rodičů dítěte nemůže za standardních okolností jít k tíži pouze jednomu z nich a nesmí být důvodem porušení práva dítěte na styk s oběma rodiči zaručeného čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a současně porušením práva jednoho z rodičů na styk s dítětem; v zájmu rovnoměrného vyvážení zátěže v takovém případě lze požadovat, aby tyto byly přeneseny proporcionálně a úměrně i na rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče.

Nález III. ÚS 1279/21 ze dne 16. 8. 2021

Jedním z požadavků naplňujících pojem nejlepšího zájmu dítěte je též to, aby dítě bylo vychováváno zásadně oběma rodiči a aby oba společně nesli náklady spojené s jeho výchovou a péčí o něj, a to včetně nákladů spojených s udržováním pravidelného osobního styku. Je právem dítěte být v péči obou rodičů (čl. 32 odst. 4 Listiny) a mít s nimi pravidelný osobní styk, přičemž na tomto styku by se rodiče měli přiměřeně podílet.

Vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů nemůže za standardních okolností být k tíži pouze jednomu z nich a nesmí být důvodem porušení práva dítěte na styk s oběma rodiči a současně porušením práva jednoho z rodičů na styk s dítětem. Proto Ústavní soud v zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených se zajištěním styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost vyžaduje, aby tyto překážky byly přeneseny částečně i na rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, resp. aby oba rodiče museli při rozvržení povinností spjatých se stykem vynaložit nejen přibližně stejnou finanční částku, ale rovněž museli na překonání vzdálenosti rovnoměrně vynaložit svoji energii a čas.

Nález II. ÚS 1626/22 ze dne 15. 8. 2022 – názor dítěte blížíícího se věku dospělosti

Názor dítěte, které se věkem blíží dospělosti, nelze v intencích čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte v žádném řízení před obecnými soudy, které se týká rozhodování o jeho životě, pominout. To se týká i řízení o nařízení předběžného opatření. Tento obecný požadavek se promítá do povinnosti obecných soudů spolehlivě zjistit názor mladého člověka dle čl. 9 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte a čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, a také do povinnosti soudů považovat jeho přání za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu, a to zejména za předpokladu, že je mladý člověk schopen názor na jeho nejlepší zájem vyjádřit a vnímat jeho konsekvence, nemá výchovný problém a schopnosti obou rodičů zajistit péči o něj jsou v zásadě rovnocenné.

Úprava péče o nezletilé blížící se dospělosti, jdoucí proti řádně zjištěnému názoru nezletilého, za situace, kdy nejsou dány specifické okolnosti rozumně odůvodňující odchýlení se od jeho postoje, představuje zásah do soukromého a rodinného života dítěte ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a porušuje princip nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Nález IV. ÚS 2002/22 ze dne 20. 9. 2022 – změna poměrů a nejlepší zájem dítěte

Rozhoduje-li soud o návrhu na svěřeni dítěte do střídavé péče rodičů za situace, kdy bylo již dříve rozhodováno o úpravě výchovných poměrů dítěte nebo kdy již byla dříve schválena dohoda rodičů o výkonu jejich rodičovských práv a povinností, je podstatné, zda došlo k dostatečné změně okolností, zda je v souvislosti s touto změnou nutno ochránit nejlepší zájmy dítěte změnou dosavadních výchovných poměrů a zda se posouzením možné nutnosti přehodnotit stávající poměry v důsledku změny okolností soudy zabývaly. Nezmění-li soud úpravu výchovných poměrů tehdy, kdy nad zájmem dítěte na stabilním výchovném prostředí převáží významnost nastalé změny okolností, a označí-li bez dalšího změnu okolností za nepodstatnou, poruší ústavně zaručená práva účastníků řízení, zejména právo rodičů na péči o děti a jejich výchovu a jemu odpovídající právo dětí na rodičovskou výchovu a péči podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nález I. ÚS 847/22 ze dne 9. 8. 2022 – nutno rozhodnout i při složitějším výroku

Neodporuje-li to nejlepšímu zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, nesmějí obecné soudy stavět do kolize právo rodiče na svobodnou volbu (a nerušený výkon) povolání s jeho právem na realizaci rodičovské odpovědnosti a odmítat nalezení kompromisního řešení (zohledňujícího i tatáž práva druhého rodiče) s pouhým odkazem na komplikovanost požadované úpravy, jinak porušují čl. 26 odst. 1 ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a stát jejich prostřednictvím selhává ve svých pozitivních závazcích plynoucích z čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod.

Provázanost řízení o úpravě péče a styku

Nález IV. ÚS 2630/19 ze dne 27. 11. 2019

Nerozhodne-li soud o styku nezletilých dětí s matkou a odsune řešení tohoto problému na pozdější dobu (snad k budoucímu návrhu matky v situaci, kdy svěří tři děti do výlučné péče otce na Novém Zélandu) poruší práva stěžovatelky zaručená v čl. 32 odst. 1 a 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 95 odst. 1 Ústavy, neboť jí nebyl zajištěn žádný podíl na péči a výchově nezletilých, natož podíl pokud možno rovnoměrný, či v okolnostech dané věci alespoň odpovídající stávajícím poměrům. Ve výsledku byla porušena i práva nezletilých, kteří mají právo být v péči obou rodičů a nemůže tak být v jejich nejlepším zájmu, je-li jejich přímý styk s matkou dlouhodobě výrazně omezen, ne-li – vzhledem ke vzdálenosti místa jejich současného pobytu (Česká republika – Nový Zéland) – po dobu několika měsíců prakticky znemožněn.

Nález IV. ÚS 2611/20 ze dne 22. 12. 2020

Řízení o úpravě poměrů k dítěti je třeba chápat komplexně v tom smyslu, že zahrnuje jak rozhodnutí o péči, tak i o styku, neboť tato dvě rozhodnutí spolu velmi úzce souvisejí, a proto je povinností obecných soudů rozhodnout při takové zásadní změně uspořádání péče o dítě rovněž o úpravě styku druhého rodiče s dítětem i bez výslovného návrhu, tedy aniž by musel neúspěšný

rodič iniciovat nové řízení v této věci. Postupem krajského soudu, který k odvolání matky změnil rozsudek okresního soudu o střídavé péči obou rodičů, a nezletilého svěřil do výlučné péče matky a přitom neupravil styk otce s nezletilým, došlo k porušení práv otce a nezletilého podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právy nezletilého podle čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Nález IV. ÚS 1328/20 ze dne 28. 7. 2020

Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte má být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte při jakékoli činnosti, která se jej týká, tím spíše se toto hledisko uplatní v soudním řízení, ve kterém se rozhoduje o změně jeho výchovného prostředí a jeho svěření do výlučné péče druhého rodiče. Soud, který hodlá změnit zásadním způsobem dosavadní uspořádání péče o dítě, musí proto dát dostatečný procesní prostor účastníkům řízení, aby se k takové možnosti vyjádřili.

V takovém případě je povinností obecných soudů rozhodnout o úpravě styku rodičů s dítětem i bez výslovného návrhu, tedy aniž by musel neúspěšný rodič iniciovat nové řízení v této věci. Jiný postup zpravidla nebude v nejlepším zájmu dítěte, a naopak bude v rozporu s čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení se závazky plynoucími pro Českou republiku z čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.